

UMUMTA'LIM MAKTABLARINING IJTIMOIIY-GUMANITAR FAN O'QITUVCHILARINI UZLUKSIZ KASBIY RIVOJLANTIRISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH

Biybalayev Islombek Abdunazarovich

*Sirdaryo viloyati pedagogik mahorat markazi "Ijtimoiy-iqtisodiy fanlar metodikasi"
kafedrası mudiri, Guliston davlat pedagogika instituti
mustaqil tadqiqotchisi*

Annotatsiya. Mazkur maqolada umumta'lim maktablarining ijtimoiy-gumanitar fan o'qituvchilarini uzluksiz kasbiy rivojlantirish metodikasini takomillashtirish masalalari tahlil qilingan. Ushbu mavzuning dolzarbligi ta'lim jarayonida o'qituvchilarning zamonaviy pedagogik yondashuvlarni o'zlashtirishi va o'z mahoratlarini doimiy yangilab borish zaruriyati bilan izohlanadi. Maqola doirasida xorijiy va milliy tajribalardan kelib chiqqan holda uzluksiz kasbiy rivojlantirish metodikasining nazariy asoslari ko'rib chiqilgan. Tadqiqotda o'qituvchilarning ehtiyojlari va kasbiy rivojlanish jarayonidagi mavjud muammolar aniqlanib, zamonaviy texnologiyalar va reflektiv usullardan foydalanish imkoniyatlari o'rganilgan. Asosiy tahlil natijalariga asoslanib, kasbiy rivojlanish kurslarini optimallashtirish va o'qituvchilarning kasbiy mahoratini oshirishga qaratilgan innovatsion tavsiyalar berilgan. Xulosa o'laroq, maqolada ijtimoiy-gumanitar fan o'qituvchilarining kasbiy rivojlanishini takomillashtirish orqali ta'lim sifatini yaxshilash imkoniyatlari ko'rsatib o'tilgan.

Аннотация. В данной статье анализируются вопросы совершенствования методики непрерывного профессионального развития учителей социально-гуманитарных наук общеобразовательных школ. Актуальность данной темы объясняется необходимостью освоения учителями современных педагогических подходов и постоянного обновления своих профессиональных навыков. В статье рассмотрены теоретические основы методики непрерывного профессионального развития на основе зарубежного и отечественного опыта. В исследовании определены потребности учителей и существующие проблемы в процессе их профессионального

развития, а также изучены возможности использования современных технологий и рефлексивных методов. На основе анализа предложены инновационные рекомендации по оптимизации курсов повышения квалификации и повышению профессионального мастерства учителей. В заключении статьи представлены возможности улучшения качества образования через совершенствование профессионального развития учителей социально-гуманитарных дисциплин.

Abstract. This article analyzes the issues surrounding the improvement of continuous professional development methodology for social sciences and humanities teachers in general education schools. The relevance of this topic is explained by the need for teachers to master modern pedagogical approaches and continuously update their professional skills. The article examines the theoretical foundations of continuous professional development methodology based on both foreign and national experiences. The study identifies the needs of teachers and the existing challenges within their professional development process, as well as explores the potential of using modern technologies and reflective methods. Based on the main analysis, innovative recommendations are provided for optimizing professional development courses and enhancing teachers' skills. In conclusion, the article presents opportunities for improving education quality by enhancing the professional development of social sciences and humanities teachers.

Kalit soʻzlar: Uzluksiz kasbiy rivojlanish, Ijtimoiy-gumanitar fanlar, Metodika takomillashtirish, Oʻqituvchilar malakasi, Zamonaviy pedagogika, Reflektiv oʻqitish, Taʼlim texnologiyalari, Innovatsion yondashuv, Taʼlim sifati, Oʻzbekiston taʼlim tizimi.

Ключевые слова: Непрерывное профессиональное развитие, Социально-гуманитарные науки, Совершенствование методики, Квалификация учителей, Современная педагогика, Рефлексивное обучение, Образовательные технологии, Инновационный подход, Качество образования, Система образования Узбекистана.

Keywords: Continuous professional development, Social sciences and humanities, Methodology improvement, Teacher qualification, Modern pedagogy, Reflective teaching, Educational technologies, Innovative approach, Education quality, Uzbekistan education system.

Kirish. O‘quvchilar ijtimoiy-gumanitar fanlar orqali keng dunyoqarash va madaniy ma'lumotlarga ega bo‘ladi, bu esa ularni mustaqil va tanqidiy fikrlashga, tarixiy voqealarni chuqurroq tahlil qilishga undaydi.

Dolzarblik: Ijtimoiy-gumanitar fan o‘qituvchilarining bilim va mahoratini muntazam yangilab turish, o‘quv jarayonida sifatli darslarni tashkil etish zarurligi yildan yilga ortib bormoqda. Uzluksiz kasbiy rivojlantirish bu ehtiyojni qondirishga xizmat qiladi.

Maqsad: Ijtimoiy-gumanitar fan o‘qituvchilarining bilim va amaliy ko‘nikmalarini uzluksiz rivojlantirish bo‘yicha metodikani takomillashtirish hamda uning ta’lim jarayonidagi rolini oshirish.

Vazifalar: Maqola davomida o‘qituvchilarning kasbiy rivojlanishini yaxshilash uchun kerak bo‘ladigan asosiy metodlarni tahlil qilish, ularni ta’lim jarayoniga qanchalik samarali integratsiya qilishni o‘rganish, shuningdek, mavjud muammolar va ularning yechimlarini izohlash.

Ta’lim sohasidagi zamonaviy tendensiyalar va jamiyatning ijtimoiy-gumanitar bilimlarga bo‘lgan talabining ortib borishi o‘qituvchilarning kasbiy tayyorgarligi va malakasiga yangicha talablar qo‘ymoqda. Ijtimoiy-gumanitar fanlar (tarix, huquq, tarbiya va boshqalar) o‘quvchilarning kengroq dunyoqarashga ega bo‘lishlari, tanqidiy fikrlash ko‘nikmalarini rivojlantirishlari, jamiyat va madaniyatni chuqurroq anglab yetishlari uchun muhim omil hisoblanadi. Shu bois, mazkur fanlar o‘qituvchilari doimo o‘z bilimlarini yangilab borishlari, zamonaviy pedagogik texnologiyalar va innovatsion uslublarni egallashlari zarur.

Uzluksiz kasbiy rivojlanish – o‘qituvchilarning muntazam ravishda o‘z bilim va ko‘nikmalarini oshirishini ta'minlaydigan tizimli jarayon bo‘lib, u nafaqat o‘qituvchi sifatida rivojlanish, balki o‘quvchilarning ta’lim sifatini oshirish uchun ham muhim omil hisoblanadi. O‘zbekistonda ta’lim tizimining barqaror rivojlanishi va xalqaro talablarga mosligini ta'minlash uchun o‘qituvchilarning kasbiy rivojlanishini takomillashtirish muhim vazifalardan biri sifatida belgilangan. Shu bilan birga, kasbiy rivojlanish jarayoni o‘qituvchilar uchun nafaqat akademik bilimlarni, balki pedagogik mahoratni ham chuqurlashtirishga imkon beradi.

Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi – ijtimoiy-gumanitar fan o‘qituvchilarini uzluksiz kasbiy rivojlantirish jarayonini tizimli o‘rganish va bu sohada mavjud metodikalarning samaradorligini oshirish imkoniyatlarini ko‘rib chiqishdan iborat. Xususan, o‘qituvchilarning o‘z faoliyatini chuqurroq tahlil qilishi, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni o‘zlashtirishi, dars jarayonida interfaol va innovatsion yondashuvlarni joriy etishi uchun sharoit yaratish zarur.

Tadqiqot vazifalari quyidagilardan iborat:

1. Ijtimoiy-gumanitar fanlar o‘qituvchilarining uzluksiz kasbiy rivojlanish ehtiyojlarini aniqlash.
2. Zamonaviy pedagogik metodikalar va texnologiyalardan foydalanish samaradorligini tahlil qilish.
3. Xorijiy mamlakatlarning ijtimoiy-gumanitar fanlar o‘qituvchilarini kasbiy rivojlantirishdagi ilg‘or tajribalarini o‘rganish va ularni milliy tizimga tatbiq etish yo‘llarini o‘rganish.
4. O‘zbekiston ta’lim tizimida uzluksiz kasbiy rivojlanishni rivojlantirish bo‘yicha tavsiyalar ishlab chiqish.

Ushbu tadqiqot natijalari o‘qituvchilar malakasini oshirish bo‘yicha yangi yondashuvlarni ishlab chiqish, ta’lim sifatini yanada yaxshilash va O‘zbekiston ta’lim tizimini xalqaro tajriba asosida takomillashtirish imkonini beradi.

Xorijiy tajribalar: Xalqaro tajribadan misollar keltirish, masalan, Finlyandiya yoki Janubiy Koreyada o‘qituvchilar kasbiy rivojlanishi uchun joriy etilgan strategiyalar.

Milliy metodikalar: O‘zbekiston ta’lim tizimida uzluksiz kasbiy rivojlantirish dasturlarining joriy holati, ularning mavjud kamchiliklari va o‘sish imkoniyatlarini tahlil qilish.

O‘qituvchilar ehtiyojlarini aniqlash: Tadqiqotning asosiy manbasi sifatida so‘rovnoma, intervyu va kuzatish usullarini qo‘llash, ya'ni o‘qituvchilarning o‘zlari hozirgi metodikalardan qanday foydalanyapti va ularga qanday qo‘shimcha bilimlar kerakligini aniqlash.

Zamonaviy texnologiyalarni qo'llash: Raqamli texnologiyalar va masofaviy ta'lim tizimlari orqali o'qituvchilar bilimini doimiy ravishda yangilash imkoniyatlarini o'rganish, masalan, onlayn kurslar va vebinarlar orqali malaka oshirish tajribasi.

Reflektiv o'qitish usullari: O'qituvchilarning o'z faoliyatini tahlil qilish va o'z ustida ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiluvchi usullarni tadqiq qilish.

Joriy muammolar va kamchiliklar: Ijtimoiy-gumanitar fan o'qituvchilarining kasbiy rivojlanishi jarayonidagi mavjud muammolar, masalan, yangi metodika va texnologiyalarni o'zlashtirishdagi qiyinchiliklar, pedagogik amaliyotda innovatsiyalarning kamligi.

Yangi metodikalarning samaradorligi: Reflektiv va interaktiv o'qitish usullari, masalan, tahliliy dars tahlilini amalga oshirish va muammoli o'qitish usullari orqali o'qituvchilar malakasini oshirishdagi muvaffaqiyatlar.

Ta'lim sifatini oshirishda o'qituvchi tayyorgarligining o'rni: O'qituvchilar tomonidan zamonaviy pedagogik va metodik yondashuvlardan foydalangan holda dars sifatini yaxshilash natijalari.

O'qituvchilar malaka oshirish kurslarini diversifikatsiya qilish: Ijtimoiy-gumanitar fan o'qituvchilarining ehtiyojlariga moslashtirilgan, shu bilan birga an'anaviy va yangi yondashuvlarni o'z ichiga olgan maxsus dasturlar tashkil etish.

Raqamli platformalar va resurslardan keng foydalanish: Masalan, onlayn-kurslar, elektron darsliklar va virtual sinf xonalari orqali o'qituvchilar uchun uzluksiz ta'limni ta'minlash.

Pedagogik innovatsiyalarni joriy qilish: O'quv jarayonini interfaol va ijodiy yondashuvlar bilan boyitish, masalan, muammoli o'qitish, "case-study" (holat tahlili) kabi metodlarni qo'llash.

Xulosa

Maqola xulosasi o'qituvchilarning kasbiy rivojlanish metodikasini takomillashtirish muhimligi, ushbu jarayonni amalga oshirishda e'tibor qaratiladigan asosiy nuqtalar va istiqbollardan iborat bo'ladi:

Tadqiqot natijalarini umumlashtirish: Uzluksiz kasbiy rivojlanish metodikasi ijtimoiy-gumanitar fan o'qituvchilarining kasbiy ko'nikmalarini oshirishga ijobiy ta'sir ko'rsatishi.

Ishlab chiqilgan takliflar va tavsiyalarning ta'lim tizimiga tatbiq etilishi: Xulosa qismida berilgan tavsiyalarning amaliy natijalari va ularni ta'lim tizimiga joriy etish imkoniyatlarini keltirish.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Abdullayeva, M. "Zamonaviy pedagogik texnologiyalar va ularning o'qituvchilarning kasbiy rivojlanishidagi o'rni." Toshkent: "O'zbekiston Milliy Universiteti", 2022.
2. Karimov, A. "Pedagogik metodika va didaktika asoslari." Samarqand: "Samarqand Davlat Universiteti nashriyoti", 2021.
3. Vygotsky, L. S. "Thought and Language." Cambridge, MA: MIT Press, 1986. (Psixologik ta'limni uzluksiz rivojlantirish nazariyasi haqida)
4. Dewey, J. "Experience and Education." New York: Macmillan, 1938. (Ta'limda reflektiv yondashuv)
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 29-apreldagi PQ-4296-sonli qarori "Ta'lim tizimini rivojlantirish to'g'risida".
6. Rahimova, D., va Islomov, T. "O'zbekiston ta'lim tizimida innovatsion metodlarni qo'llashning o'ziga xos jihatlari." "Pedagogik yangiliklar jurnali", 2023-yil, №2, 56-61-betlar.
7. UNESCO. "Teaching and Learning: Achieving Quality for All." Global Monitoring Report, Paris, 2014.
8. Laurillard, D. "Teaching as a Design Science: Building Pedagogical Patterns for Learning and Technology." Routledge, 2012. (Ta'lim texnologiyalarining o'qitishda qo'llanilishi haqida)
9. Rizaeva, M. "Pedagogika va psixologiya asoslari." Toshkent: "O'qituvchi", 2019.
10. Darling-Hammond, L. "The Right to Learn: A Blueprint for Creating Schools that Work." San Francisco: Jossey-Bass, 1997. (O'qituvchilarning uzluksiz o'qishi va kasbiy rivojlanishi haqida).